

Juridisch kader van de rechten van minderjarigen en ouders in de integrale jeugdhulp

Nele Desmet (Kinderrechtswinkel vzw)
Studiedag 6 maart 2015

- De rechten van de minderjarige cliënt in de integrale jeugdhulp vindt men sinds 2004 terug in het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (DRM)
- Het vernieuwde decreet integrale jeugdhulp van 2013 bracht enkele wijzigingen en aanvullingen aan in het DRM én verduidelijkte ook de positie van ouders en opvoedingsverantwoordelijken.

Decreet IJH

Het **decreet Integrale jeugdhulp** van 7 mei 2004 organiseerde de IJH in Vlaanderen.

- In 2013 werd dit decreet vervangen door een nieuw decreet op de Integrale Jeugdhulp.
- Pilootregio Oost-Vlaanderen vanaf 15/9/'13
- In gans Vlaanderen van kracht sinds **1 maart 2014**

Decreet IJH

6 belangrijke doelstellingen van het nieuwe decreet IJH :

- Vertrekken vanuit eigen kracht en netwerk MJ en omgeving
- Toegankelijkheid vergroten: Vlot jeugdhulp vinden via de Brede Instap (BI). Eén **toegangspoort (ITP)** zorgt ervoor dat wie ingrijpende hulp nodig heeft, die ook krijgt.
- Participatie van MJ, **ouders, en ev. opvoedingsv.** stimuleren.
- Continuïteit bevorderen: Breuken vermijden o.m. door inzet **cliëntoverleg, bemiddeling, vertrouwenspersoon (VP)**,...De **VP** van de MJ is een vast aanspreekpunt voor de jeugdhulpverleners,...
- Gericht omgaan met verontrusting: Iedereen die verontrust is over de veiligheid of ontwikkeling van een minderjarige, kan terecht bij een **gemandateerde voorziening** nl. het OCJ of het VK
- Crisishulp: Voor wie dringend hulp nodig heeft, is er crisishulp, 7 dagen op 7.

Decreet IJH

- Het **decreet Integrale jeugdhulp** van 2013 verduidelijkt en versterkt de positie van **ouders en opvoedingsverantwoordelijken** van kinderen in de integrale jeugdhulp.
- Bv. het decreet IJH voorziet :
 - In de participatie van ouders en opvoedingsverantwoordelijken bij de jeugdhulp
 - Instemming van ouders (of opvoedingsverantwoordelijken) nodig voor jeugdhulp waarbij ze betrokken zijn

HET DRM

't Zitemzo... met de integrale jeugdhulp
Nele Desmet Kinderrechtswinkel

DRM

- Vlaamse regelgeving (welzijn en (jeugd)hulpverlening Vlaamse bevoegdheid)
- Regelt de relatie minderjarige cliënt - jeugdhulpaanbieders

(decr.IJH: + ouders en event. opvoedingsverantwoord.)

- Binnen de integrale jeugdhulp
- Van kracht sinds 1 juli 2006
- Rechten uit DRM in principe ook van toepassing bij verontrusting, en bij gerechtelijke jeugdhulp

Toepassingsgebied IJH/DRM

- Algemeen welzijnswerk (JAC's, vluchthuizen,...)
- Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's)
- Centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG)
- Bijzondere Jeugdbijstand (voorz. BJB, Soc.d. JRB,...)
- **Pleegzorg**
- Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
- Kind en Gezin
(o.a. Vertrouwenscentra Kindermishandeling (VK's), CKG's
consultatiebureaus, ILT's)
- CIG's
- ITP & OCJ
- NIET : scholen, ziekenhuizen, psychiatrische instellingen,
zelfstandige therapeuten/psychologen

Minderjarigen in moeilijkheden

Buitengerechtelijke hulpverlening

1. Sectoren Integrale Jeugdhulp (CAW, CLB, BJB, CGG, Kind & Gezin (CKG's, VK's, ILT's), VAPH, CIG)

=> **Het Decreet Rechtspositie van de minderjarige in de IJH (= DRM)**

2. Hulpverlening Sector Gezondheidszorg

=> **Wet Patiëntenrechten**

3. Hulpverlening buiten de IJH, buiten de gezondheidszorg, bv. zelfstandige psychologen en therapeuten

=> **B.W.**

Bekwaamheid

- Art. 4 DRM
- Minderjarige is bekwaam (feitelijke handelingen)
- Bijzondere regeling voor 3 rechten
 - Instemming met jeugdhulp
 - Recht om niet tegen zijn wil gescheiden te worden van zijn ouders
 - Recht op toegang tot het dossier
- => De minderjarige moet in staat zijn tot een redelijke beoordeling
- => Vermoeden van bekwaamheid op 12 jaar
- => Concrete beoordeling door betrokken HV
- => Hoeft geen eenmalige beslissing te zijn

Belang van de minderjarige

- Art. 5 DRM
- Voornaamste overweging bij jeugdhulp
- In dialoog met de minderjarige (+ ouders en opvoedingsverantwoordelijken)
- Concrete vaststelling door betrokken HV
- Dé belangrijkste overweging indien belangenconflict
- Mogelijk scharnierartikel

■ Art. 7 DRM **Recht op jeugdhulp**

Voor zover beschikbaar:

- > **Brede instap (BI)** : CLB, K&G, CAW
- > Meer ingrijpende jeugdhulp via **intersectorale toegangspoort (ITP)**
- > Zeker in kader van verontrusting via **gemandateerde voorzieningen (OCJ of VK)** of via parket/jeugdrechtbank

Recht op instemming

Art. 8 DRM : instemming met de jeugdhulp

- Informed consent!
- Enkel voor buitengerechtelijke jeugdhulp
- Enkel voor bekwame mj (vermoed 12 jaar), art. 4, §2 DRM
- Voor onbekwame mj beslissen beide ouders samen op basis van gezamenlijke uitoefening ouderlijk gezag

Recht op instemming

Art. 6 **Decreet IJH** : instemming jeugdhulp
buitengerechtelijke jeugdhulpverlening mits
instemming van de personen tot wie ze zich
richt :

- Instemming bekwame minderjarige
- + Instemming van ouders (+ eventueel opvoedingsverantwoordelijke)

■ Indien ouders (of opvoedingsverantwoordelijken) niet betrokken zijn bij de jeugdhulp is hun instemming niet nodig wanneer de bekwame mj hulp zoekt.

Recht op instemming

- **Instemming ouders + bekwame mj** nodig voor alle jeugdhulp na tussenkomst ITP Bv. voor thuisbegeleiding of residentiële plaatsing mj,...
- Ouders niet noodzakelijk betrokken en dus niet noodzakelijk hun instemming nodig voor ondersteuning van bekwame mj. door CLB of CGG
- Bekwame mj kan zonder instemming ouders JAC consulteren voor info en advies

OUDERLIJK GEZAG

- Wanneer 2 juridische ouders bekend, in leven en in staat om ouderlijk gezag uit te oefenen

Art. 373 B.W. => co-ouderschap : samen uitoefenen O.G.

Uitzonderlijk : **exclusief ouderlijk** gezag (art. 374,§1 B.W.)

Art. 373, lid 2 => **vermoeden** t.a.v. derden ter goeder trouw dat ene ouder met instemming andere ouder handelt!

- Wanneer slechts 1 ouder in staat om ouderlijk gezag uit te oefenen => oefent ouderlijk gezag **alleen** uit
- Er kan zich maar één iemand succesvol boven/tegen juridische ouders van mij (of boven/tegen bekwame mij) plaatsen => **(jeugd)rechter!!**

Recht op instemming

+ wanneer die instemming omwille van omstandigheden niet onmiddellijk kan worden verleend en in afwachting dat ze wordt verleend, of wanneer die instemming omwille van omstandigheden niet uitdrukkelijk kan worden verleend. In die gevallen is **afwijking** mogelijk op voorwaarde dat:

- 1° de afwijking genotuleerd wordt;
- 2° de afwijking gemotiveerd wordt;
- 3° er in de motivatie wordt verwezen naar het belang van de minderjarige waarbij duidelijk wordt omschreven over welk belang van de minderjarige het gaat;
- 4° er in de motivatie wordt aangetoond dat het mogelijke werd gedaan om de werkelijke instemming te verkrijgen.

Recht op instemming

Art. 33 en 42 **Decreet IJH** :

In kader van **verontrustende situaties** is de tussenkomst van een **Gemandateerde Voorziening** (OCJ en VK) mogelijk zonder instemming cliënt

Een GV heeft bv. **geen instemming** nodig van de cliënt om consult te verlenen, om aanmeldingen van mogelijk verontrustende situaties te onderzoeken, om door te verwijzen naar het O.M. in geval van maatschappelijke noodzaak (wanneer cliënt buitengerechtelijk jeugdhulp weigert).

=> Enkel instemming van de cliënt nodig wanneer een GV buitengerechtelijk jeugdhulpverlening wil aanvragen of organiseren.

Recht op instemming, info en duidelijke communicatie

- Art. 9 – 12 DRM
- Recht op vrije keuze van jeugdhulpaanbieder en jeugdhulpverlener voor zover keuze + organisatorisch mogelijk
- Duidelijke, open en volledige communicatie (behalve privacy, beroepsgeheim en agogische exceptie)
=> Plicht om de MJ op een begrijpelijke manier te informeren

Recht op respect voor het gezinsleven

- Art. 13-15 DRM
- Bekwame mj kan niet tegen zijn wil gescheiden worden van zijn ouders (+ ook instemming **ouders**)
- recht op contact en info over ouders en gezin
- Recht op ondersteuning bij zoeken naar info over situatie familie (NBMV)

Recht op inspraak en participatie

- Art. 16 en 17 DRM m.b.t. het individueel niv.
 - Inspraak in de eigen jeugdhulp
 - Recht op periodieke evaluatie

- Art. 46 **Decr. IJH** :

Jeugdhulp garandeert aan minderjarige, ouders en eventueel opvoedingsverantwoordelijken :

- recht op periodieke evaluaties (met inspraak)
- Recht op inspraak in de jeugdhulpverlening en bij de indicatiestelling en de jeugdhulpregie

Recht op inspraak en participatie

- Art. 18 en 19 DRM m.b.t. het collectieve niveau
 - Recht om te vergaderen met andere MJ verblijvend in (semi)residentiële voorzieningen over de jeugdhulp
 - Plicht voor jeugdhulpvoorzieningen om over collectieve inspraakregeling te beschikken

Het dossier

Art. 20 - 23 DRM

- Recht op een dossier (+WVP)
 - enkel relevante gegevens opnemen
 - zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard door jeugdhulpvoorziening
- Persoonsgegevens betreffende gezondheid => APART (WP)
- Recht op aanvulling van het dossier
- Recht op een afschrift
- Recht om iets in vertrouwen te vertellen voor ALLE MJ!!

Het dossier

- Toegang tot het dossier voor bekwame mj:
 - Alleen informatie over zichzelf, niet over derden (privacy beschermen)
 - Tenzij mensen uit de context (ook pleeggezin)
 - Geen recht op toegang informatie :
 - niet in zijn belang
=> agogische exceptie
 - in vertrouwen verteld
 - informatie bedoeld voor rechtbank

Het dossier

- Toegang tot het dossier voor ouders onbekwame MJ:
 - Alleen informatie over MJ (+ en relatie tot ouder zelf), niet over derden zoals pleeggezin (privacy beschermen)
 - Geen recht op toegang informatie :
 - in vertrouwen verteld
 - informatie bedoeld voor rechtbank
 - Bij belangenconflict geen toegang
=> toegangsrecht voor vertrouwenspersoon
- **Steeds** toegang tot info over zichzelf! (WVP)

Het dossier

■ Art. 46 Decr. IJh :

De jeugdhulp garandeert toegang tot het dossier van de minderjarige aan :

- De minderjarige
- Zijn ouders
- Eventueel zijn opvoedingsverantwoordelijken

Memorie van toelichting benadrukt :

- Alleen informatie over zichzelf vanuit Wet Verwerking Persoonsgegevens

=> voor iedereen!

Het dossier

Art. 77 Decr. IJh :

- Toep. 22 DRM!
- Iedereen heeft recht op toegang tot zijn pers. geg. Bij ITP, GV en sociale dienst.
- Derden kunnen geg. als vertrouwelijk bestempelen <-> dossierhouder meent dat dit niet opweegt tegen bescherming recht op toegang
- Inzage binnen 15 dagen (<->)
- Met bijstand vertrouwenspersoon (ook vr. **ouders** dan wél voorwaarde: beroepsgeheim!)

Recht op bijstand

- Art. 24 DRM
- Minderjarige heeft recht om zich te laten bijstaan door een **vertrouwenspersoon (VP)**
- In elk contact + bij de uitoefening van zijn rechten
- Voorwaarden bij het recht op bijstand
 - ~~Door beroepsgeheim gebonden of tewerkgesteld bij onderwijsinstelling waar mijn school loopt~~
 - **Meerderjarige persoon**
 - **Uittreksel strafregister Model 2**
 - Niet rechtstreeks betrokken bij de hulpverlening
 - Op ondubbelzinnige wijze aangeduid door de MJ

Recht op bijstand

- Vertrouwenspersoon heeft steeds een **geheimhoudingsplicht!**
(art. 7 Decreet IJH)
- Aandacht voor belangenconflicten bij niet bekwame minderjarigen!
=> Aanstelling vertrouwenspersoon door directeur voorziening of personeelslid ITP wanneer mj zelf niet kan aanstellen + belangenconflict met ouders (BVR 2012)

Recht op bijstand

■ Decr. IJH :

- Vertrouwenspersoon = aanspreekpunt gedurende hele jeugdhulpverleningstraject
- Vertrouwenspersoon moet op de hoogte gehouden worden van alle hulpverleningsbeslissingen
- Vertrouwenspersoon moet zich legitimeren

Recht op privacy

- Art. 25 DRM
- Bescherming van persoonsgegevens (=WVP)
- Respectvolle omgang met de eigen politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging en seksuele geaardheid
- + Wet Verwerking Persoonsgegevens (WVP) of Privacywet
- + Decreet IJH
- + BG

Recht op privacy

■ Art. 72 decreet IJH : omgaan met persoonsgegevens in de jeugdhulp :

Met het oog op de uitvoering van de bevoegdheden en taken, geregeld bij decreet IJH, worden persoonsgegevens van de minderjarige, zijn ouders, opvoedingsverantw., en betrokken personen uit zijn leefomgeving, verwerkt door de ITP, de GV, de sociale diensten, de jeugdhulpaanbieders, en andere personen die jeugdhulpverlening aanbieden.

Rekeninghoudend met WVP

Recht op privacy

■ Art. 73 decreet IJH : **gezamenlijk BG** :

Als verschillende personeelsleden van ITP,

Als verschillende personeelsleden van GV

Als verschillende personeelsleden van sociale dienst

betrokken zijn bij een dossier

wisselen ze onderling de persoonsgegevens uit die nuttig zijn voor de effectieve aanpak ervan.

Recht op privacy

■ Art. 74 decreet IJH : gedeeld BG binnen IJH

De ITP, de GV, de sociale diensten, de jeugdhulpaanbieders, en andere personen die jeugdhulpverlening aanbieden wisselen onderling persoonsgegevens uit met het oog op de uitvoering van de bevoegdheden en taken geregeld bij decreet IJH.

■ Onderworpen aan volgende voorwaarden :

- Alleen gegevens die noodzakelijk zijn voor jeugdhulp
- in belang van de personen tot wie jeugdhulp zich richt
- actoren proberen zo veel mogelijk de instemming met de gegevensuitwisseling te verkrijgen.

Recht op privacy

- **Art.75 decreet IJH** : gegevensoverdracht tssn gemandateerde vz <-> magistraten belast met jeugdzaken en sociale diensten :
in principe verboden

Géén verbod :

1. bekwame mj + ouders/opvoedingsverantw. stemmen in (geinformeerd + schriftelijk)
2. basisgegevens mbt identificatie van partijen + jeugdhulp die reeds verleend is

Recht op privacy

- **Art.76 decreet IJH : verontrustende situaties**
- **GV** kan persoonsgegevens verwerken zonder instemming betrokkenen en zonder dat deze onmiddellijk op de hoogte worden gebracht.
 - De gegevensverwerking moet noodzakelijk zijn om een verontrustende situatie te onderzoeken, is beperkt en wordt zo snel mogelijk meegedeeld aan betrokkenen.
- Personen mét geheimhoudingsplicht kunnen vertrouwelijke informatie doorgeven aan GV zonder instemming betrokkenen in het geval van een (aanmelding en/of onderzoek naar een) verontrustende situatie.

Recht op vrij besteedbaar bedrag

Art. 26 DRM

Voor minderjarige die residentiële hulpverlening aangeboden krijgen

- Vrij te besteden door de mj!
- In sector VAPH enkel na tussenkomst JR of GV
- **NIET** voor **pleegzorg**! (Decreet pleegzorg)

Recht op menswaardige behandeling

- Art. 27-28 DRM
- Minderjarigen moeten beschermd worden tegen geweld
- Bepalen de principes hoe met sanctioneren en afzonderen moet omgegaan worden

Recht op menswaardige behandeling

- Art. 28 DRM

- SANCTIES

1. Proportioneel
 2. Aangepast aan de persoonlijkheid
 3. Bevorderen opvoeding
 4. Geen traumatische uitwerking
- VERBODEN: onthouding voedsel + bezoek

Recht op menswaardige behandeling

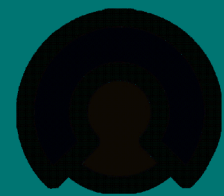
■ Art. 28 DRM

■ AFZONDERING

- Alleen indien gevaar
- Niet als straf
- Duidelijke procedures in huishoudelijk reglement + duidelijke communicatie
- Indien beveiligingskamer :
 - Inrichting en gebruik kamer + beveiligingsdossier + duur en toezicht beveiliging

Klachtrecht

Art. 29 DRM

Klachten over :

- De inhoud van de jeugdhulp en de wijze waarop ze wordt aangeboden;
- De leefomstandigheden van (semi-)residentiële HV;
- De niet-naleving van de rechten uit het DRM

Art. 78 §2 Decr IJH

Teneinde de rechtspositie van de MJ in de jeugdhulp te garanderen organiseert de Vlaamse Regering een klachtenrecht voor MJ, ouders, opvoedingsverantwoordelijken en vertrouwenspersonen van MJ.

Meer informatie ?

www.rechtspositie.be

Werkmap 'Aan de slag met het DRM' + folders

Fiche 't Zitemzo. Jeugdrecht... met de rechten van minderjarige cliënten in de integrale jeugdhulp.

Fiche 't Zitemzo. Jeugdrecht... met de bijstand van een vertrouwenspersoon voor minderjarigen.

't Zitemzo... met de integrale jeugdhulp
Nele Desmet Kinderrechtswinkel

